

2465

TURTUREAUA

Subt ce streșină de casă
Este-o păsăre rămasă -
Turtureauă, turture,
Când își lasă puii, ie
Umblă pân codrii cântând;
Tăt cântă și ciripește,
Creangă verde o ferește -
Pe uscată hodinește.
Unde vede-o fântâne
O tâlbură ș-apoi be-
Așa-i și inima me.
Din inimă rups-o floare -
La inimă tăt mă doare;
Și rupsăi alta mai mică,
De ie tăt mai rău mă strică.
În pădure duce m-oi,
Frunză verde rumpe-mni-oi,
Pe gerunte pune-o-i,
Cu condeiu scrie-o-i,
La maica trimete-o-i.
Unde pe maica a ajunje,
Sta-ua-n loc ș-a prinde-a plânje;
Unde pe maica a afla,
Sta-ua-n loc ș-a lăcrăma.
Așa ș-a noastă viață
Ca slova scrisă pe ghiață -
Dacă soarele lucește
Slova noastă să topește.

TURTLE-DOVE

Under the eaves of a cottage
There is a nestling with soft
plumage.
Turtle-dove, oh, turtle dove,
Leaves her nestling, flies above,
Through the woods flies round
and sings,

iară Dmnul Îi răspunsă
și sātanii așai zisă
Nu numai pânea hrănește
Pre om și bine Întărește
Ci alui Dzău cuvânt
Eșind din gura lui sfânt
Sātana văzândul tare
Ca pre Dzău ceăl mare
Nu știe ce să mai facă
Văzând că lui nu să pleacă
Nici poate săl Ispitească
Cine iaste săl Cunoască
Sātana spăimântat foarte
Gândea ca săi ceară moarte
și mergând la Arherei
și Învățândul el pre ei
Să facă lui Hs moarte
Zicândui vinovat foarte
și așa voia lui pliniră
Dmnlui moartei făcură
iară sātana văzând
tot pre voia lui făcând
să bucură foarte tare
Ca de o dobândă mare
Ceă rău să înșălă vai de el

Nepriceăpând căi dmnul
Că putearea lui au zdrobit
Pre strămoși iau mântuit
Că au scos din robiiia lui
Pre Adam cu fii lui
iară pre el lau legat
și în tartar lau aruncat
Și de acum nu mai poate
să facă ceă va vrea toate
și așa Dmnul Hs
Din robiiia lui neau scos
moșteani și fi făcândune
Ceăriul și raiul dândune
Numai așa neau poruncit
Să păzim tare ceă neau zis
De păcate să ne ferim
Ca în iad să nu ne muncim
să ne ferim de nedreptăți
De lăcămii și de răutăți
Că el cu noi va să fie
De acum până în vecie
Mila Dmnlui să fie

Scrisam eu vaida Grigorie
Dascāl la Strâmbu Anul 1847
de zile.... ss Vaida

Colecția MARIANA ȘTEȚIU

Obiceiuri la naștere. Botejunea

“Satele românești - spunea Lucian Blaga - s-au născut parcă din inspirația capricioasă a naturii însăși, în mijlocul căreia sunt așezate... Ele cresc din peisaj atât de organic că nici nu-ți poți închipui ca ele să nu fi fost întotdeauna acolo unde sunt” (Lucian Blaga, p. 254).

În discursul de recepție la Academia Română, Liviu Rebreanu spunea: “Pământul acesta parcă nu poate forma decât România” (Liviu Rebreanu, “Discurs de recepție la Academia Română”..).

În folclor se răsfrânge “întreaga viață a unui popor, cu toate ramificațiunile și complexitatea ei sufletească” (Tache Papahagi, Graiul și folclorul Maramureșului, Academia Română, 1925).

În zona Cosăului sărbătorile din ciclul vieții se bucură de o cinstire deosebită. Dragostea și iubirea într-o familie nou întemeiată are o temelie mult mai puternică dacă se naște un copil.

Adeseori, atât mama cât și tatăl, se întrebă *ce va fi noul născut*: fată sau băiat. Pentru aceasta când o vecină a femeii însărcinate termină țesutul, *scoate fușteii din rost*, încalecă pe ei și iese în curte cu ochii închiși, rostind: “Doamne, ajută-mă, să văd ce s-a arăta când a naște” (De la Ileana Bud, 54 ani, Budești, 1992). Își făcea cruce, deschidea ochii și dacă vedea o vietate de sex masculin vecina va avea băiat, dacă era de sex feminin va avea fată.

Important era să știe și dacă o femeie rămâne însărcinată, “groasă”. O știau *după cum visează*: dacă visa “șoareci”, “pești”, “flori” era semn că a rămas groasă (De la Ana Ciceu, 50 ani, Sârbi, 1992).

În societatea tradițională, din motive lesne de înțeles (perpetuarea

Am patru surori:
Una după alta aleargă
Și nu s-ajung niciodată.

(Rofle)

neamului, ajutor în gospodărie), familiile își doreau cu ardoare să aibă copii. Sunt și familii care nu au copii. Aceștia sunt numiți "sterpi" și "oameni răi" (De la Ioan Ciceu, 52 ani, Sârbi, 1992). Despre cei ce nu au copii, nu au noroc la copii, se spune: "locul (pământul) stărpilor îl mănâncă sărăcia" (De la Anuța Cupcea, 42 ani, Budești, 1992). În Sârbi există patru familii care nu au copii, dar au înfiat de la frații lor.

În perioada de graviditate, grija femeii este să nu piardă copilul. De aceea sunt numeroase interdicții:

- să nu facă efort fizic;
- să nu ridice greutate;
- să nu se uite la șerpi că va fi copilul sperios;
- să nu se uite la om mort ca să nu-i fie copilul galben la față ca mortul;
- să nu țină în brațe animale cu păr, copilul să nu aibă semne cu păr pe corp;
- la biserică să nu se atingă de păraștaș, ca să nu nască greu;
- să nu poarte flori la brâu, ori să se ferească să nu fie atinsă cu floare, pentru ca forma florii să nu apară pe corpul copilului;
- să nu miroase flori, ca să nu-i miroase copilului gura;
- să nu mănânce fructe îngemănate, ca să nu nască gemeni;
- să nu ducă două pranice la râu, când spală rufe, ca să naște gemeni (De la Maria Dunca, 68 ani, Sârbi, 1992);
- să nu mănânce dintr-un fruct început de cineva decât după ce acela care l-a mușcat suflă peste el;
- să nu ducă surcele ori carne în poală, ca să nu aibă copilul semne pe corp.

Perioada sarcinii este favorabilă vrăjilor, atunci vrăjile se prind mai ușor. Femeile gravide poartă sare în sânul cămășii "să nu se lege nimic rău, cum nu se leagă de sare" (De la Maria Dunca, 56 ani, Sârbi, 1992). Unele femei mai practică și astăzi acest obicei. Ca să fie sigure că nu vor fi prinse de vrăji, se cântăresc la începutul sarcinii cu sare; pun atâtea kilograme de sare cât cântăresc ele și se cântăresc de trei ori, zicând: "Să nu se lege răul cum nu se leagă de sare" (De la Ion Dunca, 65 ani, Sârbi, 1992).

Când se apropie vremea să nască, sunt o mulțime de rituri menite să ajute sau să grăbească îndeplinirea normală a nașterii. Pentru a naște mai ușor, femeia se spovedește la biserică și se roagă în fiecare seară, rostind: "Doamne, ajută-mă să nasc ușor" (De la Tuțulie Dunca, 55 ani, Sârbi, 1992).

Femeia își pune o obdială groasă în jurul "crucilor" și trebuie să lucreze pe tot timpul sarcinii - atunci va naște mai ușor.

Pe vremuri, în Sârbi erau două moașe: una în partea de jos a satului, Josani, moașa Todereasa - Maria Giurgi și moașa Ileana Bud în Susani. Asistarea nașterii, precum și toată desfășurarea riturilor legate de venirea pe lume a unei ființe umane, de integrarea ei în familie și neam, au fost îndeplinite în comunitatea sătească de moașă. Moșitul nu se mai practică în zilele noastre, au apărut moașe calificate, se naște de obicei la spital. Rolul pe care-l avea moașa în obiceiurile de naștere făcea din ea unul din actanții principali ai acestui ciclu, nu numai în ceea ce privește practica medicală propriu-zisă, ci și în îndeplinirea unor acte rituale. Moașa era chemată în momentul în care femeia însărcinată avea dureri. De obicei o cheamă soțul gravidei.

Dacă femeia nu putea naște ușor, se făcea o tocană (mămăligă), se puneă într-un ștergar și se puneă pe cruci (șale) și pe burtă, când într-o parte, când în alta, să nu o ardă (De la Tuțulie Dunca, 55 ani, Sârbi, 1992).

Primul lucru pe care-l făcea moașa era să taie buricul (cordonul ombilical). Taierea și legarea lui se făcea cu un fir de tort de cânepă.

**Femeia harnică
Ține casa cu fusu.**

Spends all day singing and
soaring,
The green branch ne'er
approaches,
And for rest, the dry one chooses.
Where she sees a clear spring,
She muddies it before she drinks.
So it is with my heart this spring.
From my heart a flower's torn,
And it aches from night to morn.
I've picked another flower,
But with it I cannot cure.
To green woods I have to go
With a green leaf to heal my woe.
I'll pick a leaf, put it on my knee,
With a feather on the leaf
I will write to find relief
And send the letter to my mother.
Wherever the letter reached her,
Her eyes would flood her face
with tears.
When the letter she had read
She will stop her tears to shed.
So short and sad is here this life
Like words written down on ice.
When the sun sends down its ray
The words vanish and melt away.

2466

FĂ-MĂ PASĂRE MĂIASTRĂ

Fă mă, doamne, ce mi-i face,
Fă-mă pasăre măiastră,
Să zbor la mama-n fereastră.
Măicuța m-a hâșăi -
Io de-acolo n-oi fuji
Până nu i-oi povesti
Cum mă poartă streinii.
Streinii cină la masă,
Eu cinez umblând pân casă;
Streinii la masă cină,
Eu țin sfeșnic și lumină.
Dacă gată de cinat,
Io am vasă de spălat
Și prunc mic de legănat.
Ieu cuțatu să tai pită
Cu lacrimi învăluită -
Da de lacrimi nu bag samă,
Că le șterg cu ce năframă,
Da mni-i milă de obraz
Că rămâne fript și ars.

TURN ME, LORD, INTO A BIRD-IN-FLIGHT

Turn me, Lord, to whatever you
might
Turn me into a bird-in-flight,
To fly to my Mum's window
tonight.
Mother will try to shoe me away -

But I won't leave, nor will I stray
 Until I tell her my sad tale,
 About my life there far away.
 While strangers around are
 feasting,
 I won't dine at their table;
 While strangers sit merry around
 their table,
 I'll hold for them the candle.
 When they have no more to sup,
 I have the dishes to wash up,
 And the baby on my lap.
 I take the knife to cut the bread
 All in tears for my life's so sad.
 As for the tears, I do not care,
 And wipe them down with my
 kerchief fair;
 I only pity my pretty cheek,
 For it's becoming ugly and bleak.

2467

CODRULE, ORICE-I VIDE

Codrule, orice-i vede
 Nu spune la maica me;
 De mi-i vede mort în tine
 Spune-i maicii că mni-i bine:
 De mi-i vede c-am murit,
 Lasă-mi frunza de-nvălit,
 Crângile de-acoperit.
 Vântu, noaptea, ș-a sufla,
 Frunzăle le-a rădica
 Și pe mine m-a afla.
 Cine m-or afla pe mine
 Om pemintean n-a si nime -
 A si Pasăre Măiastră
 Ș-a zbura maicii-n fereastă,
 A zbura ș-a ciriti,
 Măicuța o-a audzi,
 Măicuții i-a povesti
 Unde mni-am putut muri:
 În mijlocu pădurii,
 În mijlocu codrului,
 Ducând dorul dorului.
 Și măicuța m-a jeli
 Câte zile a trăi.

**FOREST, WHATE'ER I MAY
 BECOME**

Forest, whate'er I may become,
 Please, don't tell it to my Mum;
 Should I die in your shadow,
 Say I'm well, happy and mellow;
 If I am dead, bury me fast
 Wrap me in leaves, over me cast
 Branches as cover when I've
 passed.
 In the night the wind will blow,
 The leaves in the dark will fly and
 flow

Nu orice femeie putea să fie moașă, nu știa să lege buricul (De la Ileana Dunca, 68 ani, Sârbi, 1992). După tăierea buricului, moașa tomné (aranja) pe cel născut. Cu *sângele scurs din buric*, făcea semnul crucii pe obrazul copilului, pe frunte, pe bărbie, ca să fie "roșu la față toată viața", semn de sănătate. *Bucata tăiată din buric* se păstra după un corn de la casă. La șase ani i se da copilului *să-l deznoade*, ca "să i se dezlege mintea" (De la Ileana Dunca, 68 ani, Sârbi, 1992) și se păstra în continuare la cornul casei ca să-i poarte noroc, "să nu fugă norocul de la casă" (De la Maria Faur, 66 ani, Sârbi, 1992). La fetițele nou-născute se lega buricul cu ață de tort din cămeșa tatălui, să o iubească și tatăl mai mult, deoarece mama oricum își iubește copiii. Se zice că tatăl iubește mai mult feciorii, iar mamele iubesc fetele. Nou-născutul era *spălat cu aghiazmă*, deoarece se zicea că astfel este pe jumătate botezat. Apoi era spălat superficial cu apă rece (dacă era iarnă, era spălat numai pe mâini și pe picioare) și apoi cu apă caldă. În cazul când copilul a suferit mult la naștere, era stropit cu apă rece până scotea primul sunet și apoi i se făcea baie.

Apa cu care se îmbăia nou născutul nu era voie să se aducă din fântână numai după răsăritul soarelui și nu înainte de apusul soarelui. Vasul în care se făcea prima scaldă se numește ciupă. Și azi baie la copil, chiar dacă este născut la spital, după ce vine acasă, se face la fel ca și în trecut, tot în ciupă (copaie, de obicei din lemn). Ciupa trebuie să fie nouă, să nu se folosească la altceva. În apă se pune un *ban* - să fie bănos, *nouă cărbuni* - să nu fie deocheat, *aghiazmă* - să nu se apropie duhurile rele, *tort de călți* - dacă era fată, să aibă părul lung, *flori* - ca să fie iubit ca și florile, de toată lumea. Și vasul în care era încălzită apa trebuia să fie nou.

Ca să aibă glas mândru, i se da *să bea apă din clopot*, zicându-se:

Să ai glas ca clopotu, În care te-am scădat.
 Să fii curat ca și oala

Să ai glas ca și clopotul este un dar de la Dumnezeu (De la Ileana Faur, 67 ani, Sârbi, 1992). Apa, după ciupăirea copilului, se aruncă într-un *loc ferit de cărări*, de obicei se aruncă în grădină, la pomi, și se zice:

Să crești mare și frumos, Ca și poamele acestor pomi
 Să fii iubit de fete/feciori (De la Nuțu Faur, 61 ani, Sârbi, 1992).

Apa se aruncă înspre soare - să fie luminat.

După prima scaldă, tot moașa îl înfașă în scutece făcute din cămeșa mamei sau a tatălui, și-l așează lângă lehză. Apoi era pregătit leagănul: se puneau paie de ovăs pentru că sunt mai moi; erau acoperite cu un lepedeu (cearceaf de pânză de casă) țesut în teară (război de țesut), iar la cap se puneau o perină micuță; se stropea cu aghiazmă. În leagănu se puneau și se pun: cărți de rugăciuni - "Epistolia", "Visul Maicii Preacurate", tămâie, fir de bosâioc (De la Petru Faur, 43 ani, Sârbi, 1992).

La mâna noului născut se leagă un *ciup roșu*, să nu fie deocheat, se pune un ciup roșu și la pragul casei ca, atunci când vin femeile să vadă copilul, *să nu-l spurce*.

Placenta, "*locuțu copilului*", era pusă într-o oală. În placentă se pune un bob dacă lăuza dorea să aibă fecior, sau un bob de mazăre dacă dorea fată. Peste ea se pune *fărină de mălai* - să aibă lapte mult să-și poată hrăni copilul. Apoi, placenta se *îngropa sub un pom*, în grădină.

Rudeniile, vecinele și prietenele puteau să o viziteze pe femeia care a născut doar după ce se făcea curățenie și se stropea casa cu aghiazmă. După naștere i se da leuzei să bea horincă îndulcită, ceai de chiminoc (chimion) ca să-i aline durerile.

Prima hrană a copilului era tot ceaiul de chiminoc, i se dădea până ce mamei îi venea laptele.

Are pană Are unghii
 Și nu-i cătană, Și nu-i mâț.

Moașa era obligată să se ocupe de copil și de lehoză timp de o săptămână. Dacă în această perioadă copilul era slab și prezenta unele semne de boală, grija tuturor era să nu moară nebotezat. Moașa îl închina lui Dumnezeu: "Te-nchin Tatălui și Fiului și Duhului/Spiritului Sfânt", dându-i-se un nume - Maria, Ion, Irina, și se considera ca și botezat (De la Ana Fluțar, 63 ani, Sârbi, 1992).

Între familia lehuzei și familia moașei se stabilea o legătură de "nepoată" și "nepot", cu care moașa se adresează mamei, respectiv copilului. După o săptămână, mama noului născut o spăla pe moașă cu apă, pe față și pe mâini, și o ștergea cu un ștergar frumos pe care i-l dădea ca amintire. În timp ce o șterge, se zice, de trei ori:

- Iartă-mă, moșica mé!

- Dumnezeu să te ierte! (De la Ioana Fluțar, 65 ani, Sârbi, 1992).

Moașei i se dă o cămașă, zadie, traistă, torturi de cânepă, grâu și altele, în funcție de cum era de avută și de darnică mama copilului.

Alăptatul se face prima dată la sânul drept, ca să nu fie stângaci.

Femeia când alăptează *nu-i voie să fie despletită sau în capul gol.* Se zice că acel copil care-i întors de la țată e mincinos în viață.

Credința în destin era foarte puternică. Și astăzi se crede că de la naștere i scris omului, de către Dumnezeu, ce i se va întâmpla în viață.

Mai demult era vie credința în *ursitoare*, care veneau la fereastră să-i ursească binele și răul noului născut. Se știe și azi povestea unui soldat: "Înt-o noapte, la o casă, a venit un soldat și s-a cerut de mas. Femeia a născut în acea noapte. Două ursitoare au venit și i-au ursit fetiței că se va căsători cu soldatul care se află în casă. Soldatul, dis-de-dimineată, luă fetița, înfășată cum era, și-o puse într-un par de la gard, afară; el vroia să scape de ea, să nu se însoare așa de târziu. Fetița a crescut și s-a căsătorit chiar cu acel soldat. După ce s-au căsătorit, fata i-a povestit soțului întâmplarea de la naștere și i-a arătat semnul care-l avea pe burtă" (De la Maria Giurgi, 76 ani, Budești, 1992).

De atunci, se zice că ursitoarele nu au mai ursit la fereastră, că ursesc totul prin vis.

Tot Maria Giurgi povestește că a visat ceva rău înainte de a naște: "Am săpat în grădină, de-a curmezișul, porumb frumos, dar înapoi nu rămânea nimic. M-am dus la margine și m-am hodinit. Am scuturat un prun și s-a rupt prunul, cu rădăcină cu tot". La câteva zile a născut un fecior, iar moașa lui Iecobuț, care era, a spus că a născut doi copii, de ciudă că n-a chemat-o pe ea să moșească, ci pe moașa Tibiloaie. La patru luni a murit copilul și altul n-a mai născut.

Dacă un copil se năștea cu *cordorul ombilical înfășurat* în jurul grumazului, se zicea "ca te-a mânca multă rușine după acel cocon".

Când se iese din casa unde este copil mic, se ia o scamă de pe propria haină, un fir, zicând: "îți las *somnul și țâța*". Nu-i bine să se ia *păr din cap*, lasă griji familiei. (De la Dumitru Giurgi, 40 ani, Budești, 1992).

Perioada de lehoză este intervalul de 40 de zile de la naștere, când funcționează o mulțime de interdicții. În toate satele, în această perioadă, femeia nu are voie să *iasă din curte*, nici măcar după apă la fântână, pentru că nu este curată. Femeia nu are voie să *trecă peste apă* curgătoare - își perde laptele. Când se întâmplă să-și piardă laptele, atunci alăpta copilul în timp ce era slujbă la biserică.

În acest interval de 40 de zile, scutecele și hăinuțele copilului *nu sunt lăsate afară*, la uscat, după apusul soarelui, pentru că vin duhurile rele și pot ajunge și la copil. *Apa în care este ciupăit*, nu se aruncă înainte de răsăritul și apusul soarelui. *Marți seara* nu-i voie niciodată să se arunce. În această perioadă copilul nu-i voie să fie lăsat singur în casă: putea

Branches will break, lift up in the
air,
My body will be sighted there.
But the one to see that far off
place,
Can be no human being alive
It's only the wonderful bird in
space
Who flies to Mum's window
singing with grace,
Flutters and sings and chirps
aloud
To tell her of my burial shroud,
To tell her of my death under a
cloud.
When Mum hears this and listens
still
About my death to hear she will.
In the midst of forests fine
In the dark heart of the woods
How yearning to yearn there I
stood.
And Mum will mourn and Mum
will weep
Till death comes to bring her
relief.

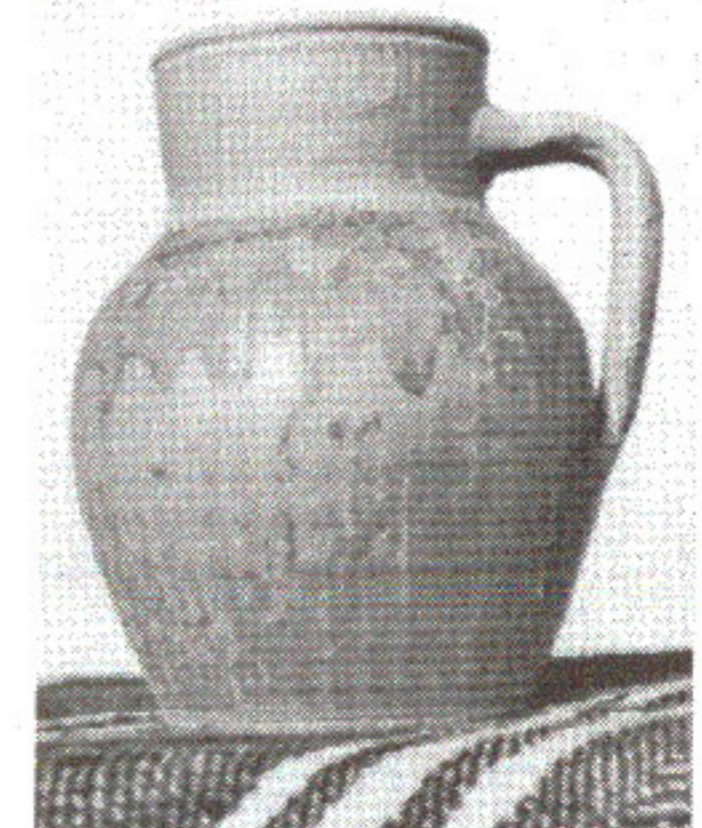
2468

ȚĂPURITURĂ

Când eram io tânăr prunc,
Avem glasu ca de cuc
Și umbletu ca de lup.
Da de când am bătrânit,
Dat-am glasu cucului
Și umbletu lupului.

HOLLER

When I was a handsome lad
'Twas a cuckoo's voice I had
And my gait had a wolf's tread.
But since now I've grown old,
My voice's gone to the cuckoo's
nestling
And my gait to the wolf's
youngling.

**Fugi de dracu,
Dai de mă-sa.**

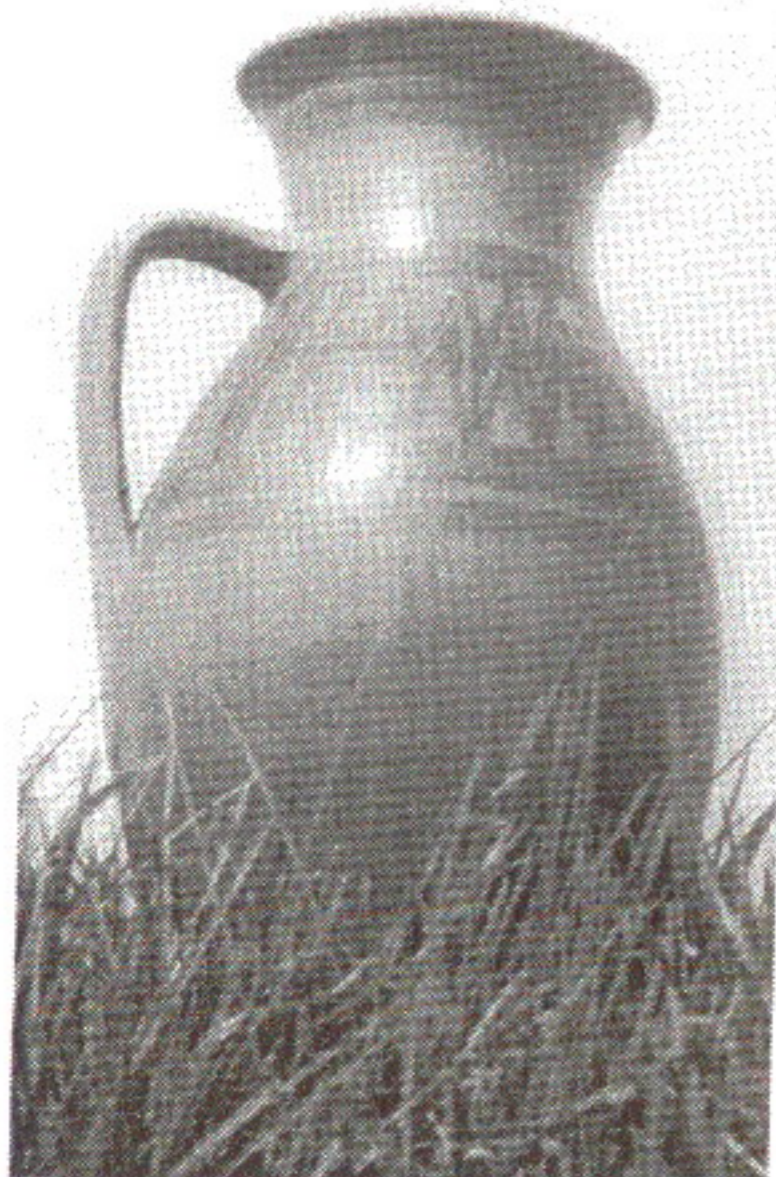
2469

LA MASĂ ROTATĂ

La masă rotată,
 Hoi da lerui doamne,
 Făcută din piatră.
 Iară lângă masă,
 Mândru pom s-alesă,
 Cu poame frumoasă.
 Vântu clătinară
 Poamele picară
 Poamele pe masă,
 Frunzele sub masă.
 Doi prunci că veneară
 Și le culesară
 Și le trimesară
 În poartă de rai,
 P-on fecior de crai.
 Luna-n drum le-o stat,
 Frumos i-o- ntrebat:
 - "Cine vi le-o dat?"
 - "Noi le-am căpătat
 De la sfântul soare
 Cu mare rugare,
 'N coate și-n jerunte
 Cu rugări mai multe."

AT THAT FAIR ROUND TABLE

At that fair round table
 Made of stone, so stable,
 A wondrous tree sprouted
 And marvellous fruit it bore.
 A wild wind came and shook it
 Tore off its fruit and branches,
 The fruit fell on the table,
 The leaves just under it.
 Two fair children came thither

veni *Fata Pădurii* la el și să-l schimbe. Lângă leagăn se pune totdeauna mătura, ea fiind gazda casei și putea apăra copilul. Maria Tămaș (79 ani, Sârbi, 1992), povestește că o femeie a uitat să pună mătura și *Fata Pădurii* i-a schimbat copilul. Ca să și-l capete înapoi, a făcut foc în cuptor, a luat copilul și l-a aruncat spre focul acela mare, de două ori. Când l-a aruncat a treia oară, *Fata Pădurii* a sosit în fața cuptorului și au schimbat copiii. Așa a avut noroc să-și recapete copilul.

Dacă *plângea mult* un copil, îi dădea două-trei picături de zeamă de mac, sau se ducea la cotețul porcului când animalul dormea greu, lua paie de sub el și le pune la capul copilului, zicând:

- Să dormi cum a dormit porcul din așternutul căruia am luat paiele! (De la Ileana Iosif, 67 ani, Sârbi, 1992).

Mama, moașa, sau o altă femeie, îi descânta "de plâns rău", rostind:

- Eu descânt,
 Descânt,
 Dumnezeu i Sfânt!

(Se suflă de trei ori și se scuipă de trei ori peste copil).

De-i (deochiat) de femeie	De-i de pasăre
Să-i plesnea țatele,	Să-i crepe clonțul,
De-i de bărbat	De-i de vânt -
Să-i crape boașele,	Să-i treacă pe rând

(De la Irina Ilea, 71 de ani, Sârbi, 1992).

I se potolesc (sting), într-o ulcică, *nouă cărbuni*. Cărbunii, dacă plâng (sfârâie în apă), înseamnă că a fost *deochiat* și i se dau nouă înghițituri de apă descântată. Boala, numită "fapt de vânt" (o alergie pe față și pe corp), este luată de pe scutecele care nu erau scuturate pe foc atunci când, uscate, se aduceau de afară. În această perioadă scutecele se scutură pe foc, rostind:

Ia-ți, focule, focu,
 Ia-ți, vântule, vântu! (De la Irina Ilea, 71 de ani, Sârbi, 1992).

Dacă boala nu trecea, atunci se lua *sacul de la fărina* de porumb, întors pe dos, se freca copilul pe tot corpul și apoi se scutura sacul pe sobă, rostindu-se de nouă ori:

Ia-ți, focule, focul,
 Ia-ți, vântule, vântul!

De câte ori copilul era alăptat la sân, mama îi ștergea gurița cu cămeșa ei de lângă sân, ca să nu se umfle de țâță.

Boala provocată de femeile care nu erau "curate" și totuși se apropiu de copil, se vindeca astfel: se lua cămeșa acelei femei, se aranja în formă de cerc și se trecea copilul de trei ori prin acest cerc, rostind:

Sfântă Maică Preacurată,	Și luminat
Să sie curat	Cum Dumnezeu Sfântu ni l-o dat!

(De la Ileana Marinca, 43 ani, Budești, 1992).

Femeile care nu erau "curate", adică erau la ciclu, nu trebuiau să intre în casa unde era copilul, dar dacă intrau trebuiau să-și aducă aminte că sunt bolnave, zicând, în gând, "Doamne ferește!".

Pentru "*baiul cel rău*" (epilepsie), mamele *schimbau numele* copiilor. De obicei i se dădea un nume de fiară: Ursu, Lupu, Lupa, pentru ca boala să treacă la aceste animale. Când are prima criză, este crestat în formă de cruce la degetul mic de la mâna stângă.

Dacă o familie nu are noroc la copii (dacă fiecare copil moare la un timp după naștere), ultimul născut este *vândut* unei femei care avea mulți copii. În Sârbi, Maria Tămaș are copii cumpărați atât din sat, cât și de pe alte sate. Are peste 80 de copii cumpărați. Copiii se vând pe fereastră de trei ori, rostind:

Am patru pticioare
 Cu două optinci încălțate.

- Sfântă Maică Preacurată, de astăzi înainte copilul este al meu!

(De la Maria Marinca, 56 ani, Sârbi, 1992).

Se pune un nume nou, dar nu e obligatoriu să-l strige așa. Mama primea în schimb bani, dar fără soț: 15 bani, 25 bani, 75 bani. Dacă se întâmpla să moară un copil în familie, prenumele acestuia nu este voie să fie dat următorului nou-născut. La înmormântare părinții nu-l conduc la cimitir, să nu-i moară copiii care-i are sau cei care se vor naște.

Ca să umble copilul mai repede, trebuie să tai cu foarfecele drumul înaintea lui, în timp ce popa este la slujbă în biserică.

Botezul se face în intervalul de șase săptămâni, fără a avea o dată fixă. Când copilul este slab sau bolnav, botezul se face mai repede, să nu moară nebotezat. Cei nebotezați devin strigoi și nu ajung în rai. Când copilul este sănătos, botezul se întârzie până la 3-4 săptămâni.

În ceremonialul botezului, actanții principali sunt moașa și nașa. Când pleacă la biserică și-l botează îl duce moașa, iar când se întorc îl aduce nănașa. La plecare, ele spun:

- Să fie într-un ceas bun! Doamne, ajută-ne!

În general, ceremonia religioasă a botezului se desfășoară la biserică, uneori și acasă la preot. Nașa duce o lumânare, o bucată de pânză albă numită "crâșmă". *Hăinuțele* cu care-l îmbracă după botez trebuie să fie noi, pentru că se zice că dacă nu le are noi, coconul a umbla dezbrăcat pe cealaltă lume.

După botez, când sosesc acasă, intră prima dată nănașa cu copilul în brațe și zice:

- Mulțămim la Dumnezeu că am ajuns sănătoși și l-am făcut creștin! (De la Năstafa Marinca, 70 ani, Budești, 1992).

Joacă copilul prin casă și-l așează pe masă, unde este pregătit, din timp, sare - să nu se lege nimic rău de copil, ață, ac - să fie lucrătoare fetița, bani - să fie avut, creion - să învețe bine. La băiat se mai pune carte, creion și caiet - să învețe bine, ciocan, cuie - să fie priceput la meserii. Coconul/cocoana se așează pe masă ca să fie om de cinste, masa fiind locul cel mai de cinste din casă.

Numele copilului se alege după mai multe criterii, dar, în general, se dă numele străbunicului/bunicului/tatălui, respectiv străbunicii, bunicii, mamei, ca să nu se piardă numele. În cazul când se naște în zi de sărbătoare, atunci se pune numele sfântului respectiv. Astăzi se mai pun și nume de actori, cântăreți etc., alături de nume moștenite din moși-strămoși: Maria-Livia, Ileana-Delia etc.

După ceremonialul religios urmează ceremonialul laic al botezului.

Participă familia moașei, a nașei, preotul, diacul, rude, prieteni și vecini, după puterea familiei. Poate, după puteri, să participe tot satul, atunci este botejune mare și sunt aduși ceterași. Dacă e botejune mică, nu participă decât moașa, nașa, rudele, vecinii, fără a mai aduce și ceterași.

La botejune se invită, chemarea fiind făcută de familia noului născut (exclusiv mama copilului).

Se pun mesele, orânduite roată în casă, așa ca la nuntă. *Așezarea la mese* nu se face la întâmplare: în fruntea mesei stau moașa și nănașa, apoi rudele, în ordinea gradului de rudenie și, apoi, ceilalți participanți. Când se intră în casă, se rosteste:

- Noroc s-aveți la prunc!

- Să dăie Dumnezeu!. (De la Năstafa Miel, 70 ani, Sârbi, 1992).

La intrare, fiecare om da câte o jumătate sau un litru de țuică. De asemenea, se aduc bani, costume și se pun lângă copil sau în perină. După ce toată lumea s-a așezat la masă, socăcița aduce mâncare și băutură. Se puneau din loc în loc felii de pâine făcută în cuptor, plăcinte

Facerea de bine -
Înjuături de mamă.

And all the fruit they gathered
And sent them high up there
To the holy gates of heaven.
On seeing this the king's son,
The full-moon stopped her course
To ask the fruit's source:
-Who gave you all that fine fruit?
-We got them from the holy sun
above
For all the prayers we had said
Kneeling and crawling on the
ground
We got them for our faith and
love.

2470

RĂSAI, SOARE, DOMNUȚ MARE

Răsai, soare, domnuț mare,
Domnului domn, ș-a nost' domn
Și-ncălzește lumea toată.
Bouarii și plugarii
Să-și are și să-și samine
Grâu roșu de primăvară.

RISE, SUN, GREAT LORD

Rise, sun, great lord,
The lord's lord, and our lord,
Warm up the whole world
Herdsman and peasants alike,
Let them plough and sow
Red spring wheat in the spring
light.

2471

CE CURȚI ÎS ACESTE

Ce curți îs aceste,
Curți înalte, minunate?
Înaintea curților
Sunt trei rânduri de pomuți.
La umbruța pomilor
Șede doamna curților
C-un păhar galben în mână,
Tot închină și suspină.
Pe toarta păharului
Scrisă-i raza soarelui,
Pe fundul păharului
Scrisu-i spicul grâului,
De unde ține cu mâna
Scrisă-i luna și lumina.

WHAT COURTS ARE THESE

What courts are these
So wondrous and high
In front of them three rows of
trees aligned.
The lady seated in their shadow
sighs

When she toasts with a golden
cup so fine.
Sun rays adorn the handle of the
cup
Wheat sheaves of gold on the
bottom of the cup
And where her fair hand touches
it you see
The Moon and Light, in celestial
harmony.

2472

CE HAZNĂ-I DE ASTĂ SARĂ

Ce haznă-i de astă sară,
Florile dalbe,
Tăţ feciorii-s duşi în ţară.
Noi avem colaci de grău,
Ii-s în sânge până-n brău;
Noi avem mere şi nuci,
Ii poartă săbii şi puşti.
Ce te veseleşti la masă?
Bărbatu ți-i dus de-acasă
Da' te trage mai la şpor,
N-ai pe nime' de-ajutor.
Pune-ţ pruncii lângă tine,
C-amu n-ai milă la nime;
Şi-ţ pune căpuţu-n pumni,
Bărbatu ți-i dus la plumbi!

WHAT'S THE USE OF THIS NIGHT

What's the use of this night,
White flowers and moonlight,
Without the lads who've gone to
fight.
We are baking cakes of wheat
They are battling and they bleed,
We have apples and nuts here
They have rifles and swords there.
How can you be merry and gay
When your husband's far away?
Go closer to the fireplace,
As there's no one for you to
embrace.
Call your children one by one
And don't pity anyone.
In your hands you rest your head
Your husband's gone to face the
lead.

2473

ALBU-I, DALBU-I CELA DEAL

Albu-i dalbu-i cela deal,
Da nu-i dalbu de umăt,
Tăt îi dalbu de oi multe.
Da la ele cine şede?

coapte în cuptor, numite vărzar, curechi împlut (sarmale), cozonac cu nucă, colac şi pancove/gogoşi, iar băutura se punea de la început pe mese. În zilele noastre masa este mai bogată. Bucatele sunt mai variate şi sunt pregătite cu trei-patru zile mai înainte de o socăciţă, la casa unde are loc botezul. În timpul mesei se fac urări pentru sănătate, pentru creştere, pentru fericirea copilului. Aceste urări nu au tipare fixe. Gazda casei închină, cu sticla, mai întâi moaşei - să trăiască, la mulţi ani, apoi nănaşei - să trăiască la mulţi ani şi să boteze mulţi copii, în continuare închinând la toată lumea - "Să trăiţi la mulţi ani şi vă mulţămnesc că aţi făcut bine şi aţi zinit la veselie!". Se răspunde: "Să crească mare; să aibă noroc şi sănătate, să fiţi sănătoşi şi să-l vedeţi mare şi frumos, să aveţi numai bucurii după el".

Ceterașii cântă melodii de horit, de strigat, de joc. Se joacă Bărbătescul și Învârtita. Și acum, dar și mai demult, la botejune se aude glasul ceterii, zongurei și dobei - tariful tradițional, din moși-strămoși.

Jucând Bărbătescul, în roată, se horește sau se strigă:

Până-mi trag o horicică
De năcaz nu știu nimnică,
Dacă-mi gat hoarea de tras
Nu pot trăi de năcaz

sau
Cu cât şuiet și horesc
Cu-atâta mă-ndestulesc.
Numa eu de n-aş hori
O(r)-aş muri, o(r)-aş nebuni,

O(r) de mine-ar si ce-ar si
(De la Năstafa Negrea, 69 ani, Budești, 1992).

La botejune și femeile horesc:
Dragu-mi-i la veselie
Cu oameni de omenie;
Unde oamenii nu-mi plac
Nici în casă nu mă bag.
La casa de omenie
Se pot veseli o mie.
(De la Dorel Negrea, 43 ani, Sârbi, 1992).

Când joacă Învârtita, bărbații strigă - în Maramureș, în timpul jocului, numai bărbații strigă:

Asta lele care-o joc
Dăie-i Dumnezeu noroc
Și mâne-sa sănătate
C-o făcut-o lată-n spate.

Cine m-o făcut pe mine
I-o plăcut horinca bine
Și cine m-o botezat
I-o plăcut zin tipărat.
(De la Năstafa Opriș, 68 ani, Sârbi, 1992).

Aşe-i rându-n botejune
Nevestele să s-adune,
Să s-adune, să petreacă,
Voia bună să și-o facă,
Că mamele năcăjesc
Până pruncii mari îi cresc.
(De la Petru Pop, 36 ani, Sârbi, 2002).
Petrecerea la botejune ține până spre
dimineață. Mergând spre casă, pe ulițele

Femeile fac roată prin casă și horesc:
Să nu am de legănat
Aş trăi tăt cu bănat,
Să nu am de ciupăit
De dor m-aş si prăpădit.
Da'-aşe am un pruncuţ dag,
Pântru el acasă-mi trag,
De-aş si cât de supărată
Pruncu mamii mă desfată.

satului se aud horind:
Bine m-am veselit eu
În casă cu neamu meu,
Bine mă mai veselesc
Cu omu care-l iubesc,
Cât trăiesc mă veselesc,
De-oi muri mă hodinesc,
Cât trăiesc m-oi veseli,
De-oi muri, m-oi hodini.
(De la Petru Pop, 36 ani, Sârbi, 2002).

Aceste obiceiuri de la botejune se păstrează și astăzi. Nașterile sunt însă din ce în ce mai puține. Cu mai mulți ani în urmă, într-o familie erau 5-13 copii (Maria Pop din Sârbi a avut 13 copii și a trăit 81 de ani). Familiile preotului, sau a învățătorului, aveau câte 7-8 copii. Astăzi cea mai fericită familie este aceea care are 1 singur băiat, să nu i se piardă numele.

I lungă
Și nu-i furcă,
I neagră

Și nu-i țigancă,
I albă
Și nu-i doamnă.